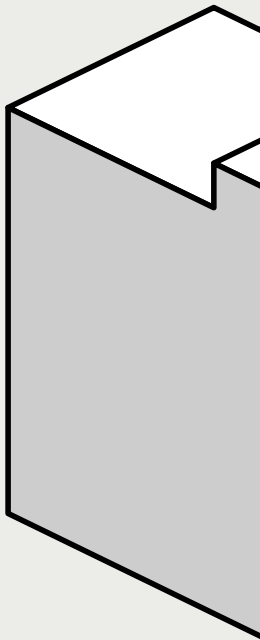

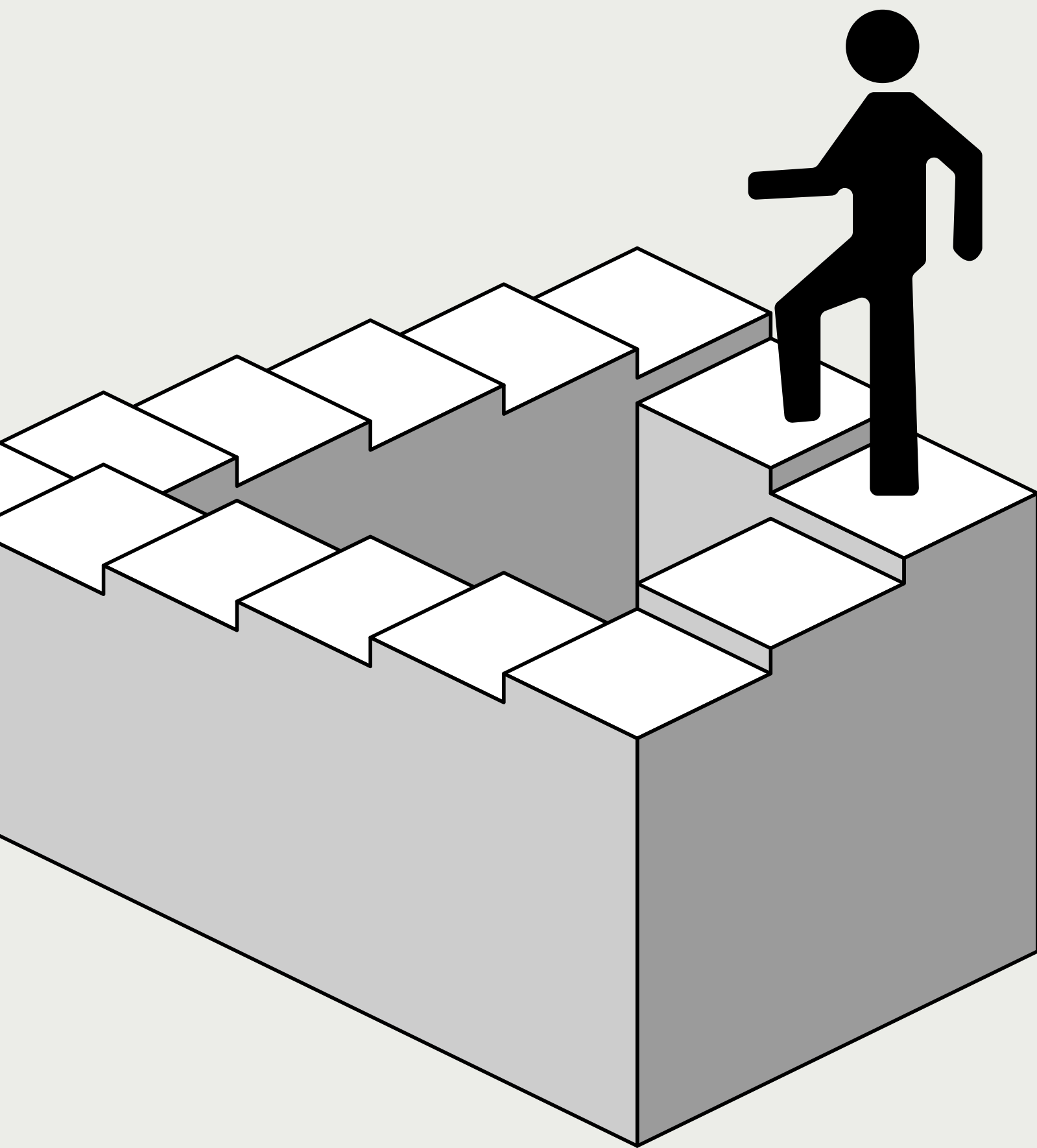
Kommunerna lägger miljarder på jobbaktiviteter utan bevisad effekt

Syslöjd, bygga fågelholk, göra pennburkar av kartong. Det är några aktiviteter som kommunerna tvingar personer till för att de ska beviljas ekonomiskt bistånd, tidigare kallat socialbidrag. Pris: 5 miljarder kronor om året.

- Det kändes fördummande, säger Annie, som själv mått sämre av aktiviteterna.

Text: Anna Langseth

”Jag var helt mentalt färdig och kände mig så nedvärderad”

På bottenvåningen i ett kontorsområde i Malmö hänvisar socialtjänsten människor in i stora salar. Den enda gemensamma nämnaren är att de saknar jobb och får ekonomiskt bistånd. De är långtidssjuka, saknar utbildning, kan ingen svenska eller har haft begränsade möjligheter att lära sig att läsa och skriva. En del pustar och klagar rakt ut över sina värkande kroppar.

- Det var en sån oerhört dyster stämning. Jag tror inte jag pratade med någon när jag var där. Det gick inte. Det var helt låst, säger Annie, en av deltagarna år 2017, som egentligen heter något annat.

Själv har hon högskoleutbildning inom konst och scenografi, men livet ville sig annorlunda. En svår uppväxt med trauman ledde till psykisk ohälsa. Efter flera år som sjukskriven på mellan 75 och 100 procent bestämmer Försäkringskassan plötsligt att hon är frisk nog att jobba år 2017.

Men det är hon inte. Annie blir tvungen att söka ekonomiskt bistånd och efter några månader vill socialtjänsten testa hennes förmåga att arbeta på nytt. Det var så hon hamnade här.

I en av salarna bygger man fågelholkar. Men ingen får säga eller bygga utifrån eget huvud, utan delarna är färdiga med tydliga kryss där skruvarna ska in.

- Alla som någonsin hållit i en såg blev nog lite kränkta. Det kändes för dummande. En och annan hade utbildning och hade säkert byggt något hemma i sitt liv innan de kom hit, säger Annie.

”En stor sorg hos alla”

I en annan sal jobbar man med tyg och i en tredje pappersslöjd. Med kartong, tapet och klister av dålig kvalitet ska de bygga pärmar och pennburkar. De finaste ska sedan säljas i butiken där andra med ekonomiskt bistånd jobbar.

- Jag är utbildad i konst och höll på

att smälla av. Det var så kränkande, säger Annie.

Dessutom finns aktiviteter i storöket. Men eftersom många inte kan läsa ges instruktionerna i form av bilder på de olika köksredskapen. För Annie blir det den sista spiken i kistan.

- Är det här jag är nu? Där tog de ifrån mig att jag var någon. Jag var bara en sjuk människa och det var alla andra där också, säger Annie.

Hon hade arbetstränat förut, men det här var den sämsta gången.

- Det var värsta förmyndarmentaliteten: ”Du är en liten arbetslös person. Du begriper ingenting”. Det var också kämpigt att möta alla där, för det var en sådan stor sorg hos alla, säger Annie som till slut inte längre klarade av att gå dit och så småningom fick sjukpenning igen.

Varje gång hon har arbetstränat har hon mått sämre. Vid ett tillfälle när hon pressade sig själv, blev hon - förutom sin övriga psykiska ohälsa - också utbränd.

Kommunens arbetsmarknadsinsatser kan handla om gräsklippning, biltvätt, flytthjälp och snöröjning. Eller som i Annies fall, bygga fågelholkar efter en färdig mall.

Foto: Anders Wiklund/TT

- Jag var helt mentalt färdig och kände mig så nedvärderad, säger Annie, som nyligen på egen hand hittat en passande plats att arbetsträna på en halv dag i veckan.

Konstruerade arbeten

Och det finns fler med samma upplevelser som Annie där kommunens arbetsmarknadsinsatser snarare stjälper än hjälper. För faktum är att ingen riktigt vet om dessa konstruerade arbeten verkligen leder till att deltagarna får jobb.

Ibland verkar det mer handla om "aktivering för aktiveringens skull", skriver den fackliga paraplyorganisationen LO i ett remissutlåtande vi senare ska återkomma till.

Det kan handla om gräsklippning, biltvätt, flytthjälp och snöröjning. En del kommuner verka också bedriva verksamheten som ett sätt att få arbetsuppgifterna utförda till en lägre kostnad, till exempel vid tvätt av kommunens bilar, som annars skulle behöva läggas ut på ett företag. Arbetsmarknadsåtgärderna har i flera fall "tvivelaktig kvalitet i förhållande till vad som ska bedömas vara kompetenshöjande verksamhet", skriver LO.

Rickard Ulmestig, docent i soci-

alt arbete vid Linnéuniversitetet med huvudfokus på bland annat kommunal arbetsmarknadspolitik, tycker det är ett problem att ingen säkert vet om systemet är effektivt.

- Om man ska tvinga folk att vara med i verksamheter för att de ska beviljas ekonomiskt bistånd är det ganska rimligt att man vet att det ökar folks chans att få ett arbete. Men det går inte att säga i dag. Vissa aktiviteter kanske till och med minskar sannolikheten att få jobb, säger han.

"Vi såg inga effekter"

Det håller Ulrika Vikman med om. Hon är filosofie doktor i nationalekonomi och jobbar på myndigheten IFAU, institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. I en studie som gjordes på data från 1998- 2004 undersökte hon och andra forskare om fler människor som gick på ekonomiskt bistånd fick jobb när stadsdelarna i Stockholm krävde att de skulle delta i arbetsmarknadsinsatser.

- Då såg vi inga effekter på antalet som hade försörjningsstöd. Det var inte fler som fick jobb och för vissa subgrupper, bland annat utlandsfödda, innebar aktiviteterna negativa

effekter. Det kan ha berott på inlåsningseffekter, säger hon.

Orsaken till att arbetsmarknadsinsatserna försämrade chansen att få jobb kan ha varit att personerna fick mindre tid att söka arbete. I en stadsdel var de till exempel tvungna att vara i en särskild lokal för att söka jobb i flera timmar, men där fanns inte tillräckligt med datorer. Därför bestod största delen av tiden bara av att sitta och vänta dag efter dag.

- Då handlade det verkligen om att konfiskera deras tid, säger Ulrika Vikman.

Samtidigt tror hon att många kommuner har blivit bättre under senare år på att fylla aktiviteterna med något meningsfullt.

En kommun som har skärpt sig är just Stockholm. Nyligen gjorde Ulrika Vikman och hennes kollegor på IFAU en studie som visade att färre behövde söka ekonomiskt bistånd efter att ha deltagit i en av stadens arbetsmarknadsinsatser. Men för den grupp som stod längst bort från arbetsmarknaden var orsaken att de hade kvalificerat sig till a-kassan - inte att fler hade fått jobb, se artikeln på sidan 23.

Studien är den första seriösa ut-

"Vissa aktiviteter kanske till och med minskar sannolikheten att få jobb."

Rickard Ulmestig forskar på bland annat kommunal arbetsmarknadspolitik.

Foto: Linnéuniversitetet

Ulrika Vikman jobbar med arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Foto: IFAU

Så fungerar ekonomiskt bistånd

- Försörjningsstöd, även kallat ekonomiskt bistånd, kallades tidigare för socialbidrag.
- För att beviljas ekonomiskt bistånd får du inte ha några sparpengar, ingen bil och ofta ingen bostadsrätt. Har du bil eller bostadsrätt förväntas du sälja dessa innan du kan få pengar från socialtjänsten.
- Lyckas du skaffa dig extra pengar, till exempel genom ett tillfälligt arbete, att du säljer något begagnat hemma, sam-

lar burkar eller skapar något kreativt som du kan sälja dras det av från det ekonomiska biståndet krona för krona.

- En person som är ensamstående får 4 180 kronor i försörjningsstöd plus hyran och bland annat hemförsäkring betald. De 4 180 kronorna ska räcka till mat, kläder och skor, fritid och lek, hygien, förbrukningsvaror, dagstidning och telefon. Utöver riksnormen på 4 180 kronor ska socialtjänsten även bevilja kostnader som uppstår ibland, till exempel tandvård, glasögon, sjukvård och

medicin, men enligt källor till Syre är det inte alltid detta sker.

- I genomsnitt fick de med långvarig ekonomiskt bistånd totalt 8 400 kronor i månaden.
- Förra året fick 97 523 personer ekonomiskt bistånd varje månad under hela året.
- Ungefär 374 000 personer fick ekonomiskt bistånd någon gång under året, inklusive 130 000 barn.

Källa: SCB, Socialstyrelsen och Kunskapsguiden

”Det finns ett underutnyttjande av ekonomiskt bistånd”

värderingen av vilka effekter kommunernas aktiviteter har.

- Nu har vi bidragit med en liten pusselbit, men det behövs forskas mycket mer, säger Ulrika Vikman.

Pris: 5 miljarder

Det saknas alltså vetenskapliga bevis för att kommunernas aktiviteter i landet har någon större effekt när det gäller att få personer med ekonomiskt bistånd att få ett jobb eller högre inkomst. Trots detta lägger kommunerna tillsammans 5 miljarder kronor varje år på denna typ av jobbkivering.

- Det är ändå 5 miljarder. Jämför man med vad försvaret kostar är det kanske inte så mycket. Men det är ganska mycket pengar att lägga på en verksamhet som man inte har någon aning om den fungerar, säger Rickard Ulmestig.

Arbetsförmedlingen å andra sidan lägger mer än dubbelt så myck-

et på sina arbetsmarknadspolitiska program och insatser - 10,7 miljarder kronor. Men de har också tre och en halv gånger fler deltagare - 336 000 personer jämfört med kommunernas 96 000.

När det gäller Arbetsförmedlingens insatser har man också bättre vetenskapliga belägg för att de har effekt. Detta eftersom Arbetsförmedlingen har varit mycket noggrannare än kommunerna med att under lång tid registrera sina deltagare, vilka insatser de har fått och hur det har gått för dem. Därför har det varit enklare att göra studier på den data som Arbetsförmedlingen samlat ihop.

Men även om det finns visst belägg för att Arbetsförmedlingens insatser har effekt, är det oklart om de är kostnadseffektiva, alltså att pengarna staten lägger på åtgärderna ger plus i slutändan.

- Vi vet att praktik verkar vara effektivt, särskilt när konjunkturen vänder, och att vissa insatser är effek-

tiva för vissa grupper. Men vi vet inte om alla åtgärder i Arbetsförmedlingens paket är effektiva, säger Rickard Ulmestig.

Sköttes förut av AMS

Det har inte alltid varit så att kommunerna jobbat med aktivering för personer med ekonomiskt bistånd.

- Innan 1990-talskrisen var det en helt horribel tanke att kommunerna skulle sköta arbetsmarknadspolitik, säger Rickard Ulmestig.

Då var det mest långtidsarbetslösa som deltog i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsinsatser, som AMS. Men efter krisen skedde ett skifte. Även andra blev arbetslösa och Arbetsförmedlingen började istället lägga sina resurser på de arbetslösa som var lättast att få ut i jobb, de med a-kassa.

Samtidigt sköt utgifterna för ekonomiskt bistånd i höjden hos kommunerna, och skatteintäkterna svik-

I dag är det färre som får försörjningsstöd än de som egentligen skulle behöva det, enligt Rickard Ulmestig.

tade. Det ledde till att kommunerna började bygga upp egna arbetsmarknadsåtgärder. Allt fler kommuner började kräva att personer måste delta i så kallade kompetenshöjande insatser för att beviljas ekonomiskt bistånd. 1998 skrevs den typen av krav in i socialtjänstlagen - men gällde då enbart ungdomar. Några år senare ändrades lagen till att beröra alla som sökte ekonomiskt bistånd.

Syftet med aktiviteterna är att hjälpa de människor som hade allra svårast att få jobb. Men också att spara pengar.

- Den främsta anledningen är att hålla nere kostnaderna. Kommuner-
na är nog övertygade om att personerna kommer närmare arbetsmarknaden. Men det finns också en skrämseffekt - att folk slutar söka bidrag för att man måste vara i en insats, säger Rickard Ulmestig.

I dag är det färre som får försörjningsstöd än vad som egentligen skulle behöva det.

- Vi vet att det finns ett underutnyttjande av ekonomiskt bistånd, säger Rickard Ulmestig.

Det kan handla om människor som inte söker bistånd för att det är skambelagt, eller som har en bil eller sommarstuga, men inte vill sälja den, och därför inte söker eller får biståndet. Dessutom finns det en rad

människor som inte lyckas aktivera sig på det sätt som socialtjänsten kräver, till exempel för att de är för sjuka eller har andra hinder.

- De som har makt i samhället har alltid förklarat orsaken till fattigdom som lathet. Den bilden är 500 år gammal. Det är ett sätt att osynliggöra maktstrukturer och hur vi fördelar resurser i samhället, säger Rickard Ulmestig.

Men att människor saknar jobb handlar sällan om brist på motivation, menar han.

- När vi gör intervjuer vill de flesta med ekonomiskt bistånd ha ett arbete, sen är det möjligt att det inte gäller alla, säger Rickard Ulmestig.

Sämre system för fattiga

Han tycker det är problematiskt att plocka ut en grupp - de fattiga - och ge dem andra arbetsmarknadsåtgärder än vad gemene man skulle få.

- Tänk om vi hade haft särskild sjukpenning för fattiga, speciell vård för fattiga, speciella bilprovningar, det blir jättelustigt, säger Rickard Ulmestig, och slänger ur sig uttrycket: "Poor mans service is always poor service", vilket innebär att de system, som riktas till de allra fattigaste ofta är sämre än de som gäller för medel- och överklassen.

- När man har gemensamma system finns det alltid starka grupper i dessa som kan protestera om systemet är dåligt. Personer som vågar och har ordets makt. Ett sådant system blir ofta rimligare än de system som enbart är till för dem med mer maktlösa positioner, säger Rickard Ulmestig.

Ökad kommunal makt?

Men att Arbetsförmedlingen skulle börja ta över kommunernas arbetsmarknadsåtgärder är mindre troligt. I januariavtalet bestämdes att Arbetsförmedlingen ska dra ned på sina egna arbetsmarknadspolitiska insatser och istället lägga ut allt mer på privata aktörer.

Det lär innebära att kommunernas arbetsmarknadsinsatser ökar när Arbetsförmedlingen minskar sin lokala närvaro, skriver IFAU i sitt remissvar till utredningen SOU 2020:41.

Men det är den fackliga paraplyorganisationen LO kritiska till. Förutom att de anser att kommunala arbetsmarknadsåtgärder i flera fall har tveklaktig kvalitet, tycks de mena att kommunerna saknar helhetsperspektiv över landets arbetsmarknad. Risken finns att kommunerna inte tänker på den arbetslösas kompetens eller vilka branscher som behöver arbets-

På Sveriges kommuner och regioner, SKR, menar man att arbetsmarknadsåtgärderna hjälper. Ett av Stockholms stads jobbtorg ligger i Farsta centrum. Foto: Anna Langseth

”Jag har aldrig sett någon insats som har hjälpt alla att hitta jobb”

”Aktiviteter
ska ju vara
något som le-
der individen
framåt”

Roy Melchert, sektionschef
för arbetsmarknadsfrågor
på SKR.
Foto: SKR

kraft, utan i stället prioriterar att hitta personal till den egna verksamheten. Till exempel går det att se att majoriteten av platserna inom kommunala yrkesvux är inriktade mot vård och omsorg. Det fokuset skulle kunna orsaka felmatchning på arbetsmarknaden, skriver LO i sitt remissvar.

Regeringen å andra sidan är än så länge otydliga med hur de ser på kommunernas roll när Arbetsförmedlingen reformeras. I departementspromemorian 2021:27 skriver de att de vill att samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen ska förbättras, men att kommunerna samtidigt inte ska konkurrera med privata aktörer.

”Frågan bereds fortsatt inom regeringskansliet” får Syre till svar på mejl.

Hur Arbetsförmedlingens reformering påverkar kommunerna arbetsmarknadsinsatser är alltså oklart.

- Det är tiotusenkronorsfrågan! säger Rickard Ulmestig.

Inne i en stor tegelbyggnad i Farsta centrum huserar ett av Stockholm stads jobbtorg på sjätte våningen. Hit skickas de som får ekonomiskt bistånd för att söka jobb och få hjälp att skriva cv:n.

Det är öde, kanske för att det är fredag eftermiddag, och receptionisten hälsar välkomnande. I bakgrunden skvalar Tom Pettys *Now I am free, free falling* ur radion. Väggarna pryds av anslagstavlor med tips om utbildningar för att bli sprinklermonter och VVS-isolerare. En vikarieförmedling skyltar med att de har lediga jobb.

Plötsligt kommer en kvinna, med en guldkantad sjal över huvudet, ut från en av de annars tomma data-salarna och går mot utgången. Hon ler. Jag följer efter.

- Vad tycker du om jobbtorget, frågar jag ute i trapphuset.

Kvinnan lyser upp.

- Det är bra, mycket bra! Jag läser sfi och efter skolan praktik på försko-

la, restaurang, second hand, säger hon.

Sedan ger hon mig en slängkyss innan hon skyndar vidare ut genom entrédörrarna.

Jobbtips i Farsta

Och kanske är hon inte ensam om att tycka om kommunens aktiviteter. På Sveriges kommuner och regioner, SKR, menar man i varje fall att arbetsmarknadsåtgärderna hjälper.

- Ibland kritiserar kommunernas insatser för att inte vara lika effektiva som Arbetsförmedlingens, men då ska man komma ihåg att det handlar om folk som står långt från arbetsmarknaden, säger Roy Melchert, sektionschef för arbetsmarknadsfrågor på SKR.

Han håller inte med forskarna om att det är oklart om kommunernas aktiveringar har effekt.

- Kommunerna har ganska bra koll på vad de gör. De vill ju själva

Att jobba i storkök är en vanlig aktivitet som kommuner erbjuder åt personer för att de ska beviljas ekonomiskt bistånd.

Foto: Janerik Henriksson/TT

veta vad som händer med folk som är med i deras insatser och kodar dem vart de går, säger han.

Men Syre har intervjuat folk som får ägna sig åt pappersslöjd, är det en bra aktivitet?

- Det är svårt att uttala sig om alla kommuner och jag kan inte uttala mig om enskilda händelser som jag inte känner till. Men aktiviteterna ska ju vara något som leder individen framåt, säger Roy Melchert.

”Oförtjänt dåligt rykte”

På IFAU instämmer Ulrika Vikman att kommunerna har blivit allt noggrannare med att koda vilka som deltar i olika aktiviteter och vad som händer med dem.

- Det är ett jättejobb och ett första steg. Men jag försöker ta reda på vad som hade hänt om personerna inte hade gått insatsen. De hade kanske hittat ett jobb ändå? Sådant är svårt för kommunerna att följa upp långsiktigt, för då måste du ha tillgång till anonymiserad data och titta på större populationer, säger hon.

Samtidigt håller hon med Roy Melchert om att kommunerna faktiskt har hand om dem som det är svårast att hitta jobb till. Och hon tror att många av deras insatser kan ha effekt, bara det att forskning saknas.

Till exempel nämner hon ett projekt i Göteborg med nyanlända där dessa fick mer intensiv undervisning under tre månader i svenska, matte, it, samhällskunskap och sedan praktik, vilket ledde till att fler fick jobb. Dessa fick visserligen etableringsersättning och var alltså inte samma grupp som tar emot ekonomiskt bistånd.

- Ibland tror jag att kommunerna har oförtjänt dåligt rykte, för de tar hand om individer som befinner sig i otroligt svåra situationer och har stort behov av stöd. Det kan handla om personer som har sådan stor problematik att de till exempel inte vågar åka hiss. Det är klart de här individerna behöver andra åtgärder än subventionerade anställningar, säger Ulrika Vikman.

I hennes studie som visade att två arbetsmarknadsinsatser i Stockholm var effektiva ökade dock bara andelen som fick jobb med 10 procentenheter - från 50 procent som fick jobb utan arbetsmarknadaktivering till 60 procent som fick jobb tack vare insatsen.

- Det är en bra effekt. Jag har aldrig sett någon insats som har hjälpt alla att hitta jobb. De som kan hjälpa till måste bidra till de offentliga finanserna så att vi kan ha en välfärd med skola och sjukvård, säger Ulrika Vikman.

Anna Langseth

Insats som minskade biståndsbehovet

Det finns knappt någon forskning som visar att de aktiviteter som kommunerna anordnar för personer med ekonomiskt bistånd är effektiva. Men nu har en ny studie släppts. Den visar att en arbetsmarknadsinsats i Stockholm ledde till minskat ekonomiskt bistånd hos två grupper. I den ena gruppen fick fler a-kassa i stället. I den andra fick fler jobb.

I studien, som utfördes i Stockholm, undersöktes personer med ekonomiskt bistånd, som fick ett tillfälligt jobb på en förskola eller inom äldreomsorgen och en annan grupp som jobbade som ”Stockholmsvärdar”. Det sistnämnda var ett konstruerat jobb enbart för dem som hade ekonomiskt bistånd, och gick ut på att plocka skräp, skotta snö och hjälpa turister att hitta i staden. Det var frivillig för båda grupperna att delta och lönen låg på 19 000 kronor i månaden.

När forskarna jämförde resultaten med motsvarande grupper som inte deltagit i arbetsmarknadsåtgärder visade det sig att aktiveringen hade varit effektiv. Personerna med de vanliga jobben hade större chans att få jobb än de som inte hade deltagit i insatsen. Det förklaras med att de fick en arbetslivserfarenhet på sitt cv, kontakter inom kommunen och att kommunen har personalbrist inom exempelvis äldreomsorgen.

De som hade jobbat som ”Stockholmsvärdar” fick dock inte mer jobb än sin jämförelsegrupp, men färre tog ut försörjningsstöd eftersom de hade blivit kvalificerade till a-kassa.

Det går dock inte att jämföra båda dessa grupper med varandra, eftersom de personer som fick en arbetsmarknadsinsats på vanliga arbetsplatser hade mer arbetslivserfarenhet än de som jobbade som ”Stockholmsvärdar”. De som fick jobba som ”Stockholmsvärdar” hade kanske inte klarat av att vara på en vanlig arbetsplats. Därför jämförde forskarna de två grupperna med ytterligare två andra grupper vars arbetslivserfarenheter var mer motsvarande respektive grupp, men som inte deltog i någon arbetsmarknadsåtgärd alls.

Anna Langseth

Foto: Thomas Öneborg/SvD/TT

”Stockholmsvärdar” var ett konstruerat jobb enbart för de som hade ekonomiskt bistånd, och gick ut på att plocka skräp, skotta snö och hjälpa turister att hitta i staden.

Kraven på aktivitet ledde till skulder:

"Hur ska jag någonsin kunna

Tommy tvingades till en timmes bussresa för att sortera återvinning i en industrilokal. Annars blev han av med sitt ekonomiska bistånd. I perioder hamnade han i djupa depressioner så att han inte kunde ta sig dit. Då drog socialtjänsten in en del av pengarna. Nu har han en skuld han inte kan betala tillbaka.

I hela sitt liv har Tommy, som egentligen heter något annat, haft svårt att behålla ett jobb längre än ett år.

- När jag är deprimerad hör jag inte väckarklockan. Jag kan vakna klockan tio på kvällen och är så obrydd om världen att jag inte ringer arbetsgivaren och förklarar vad som hänt. Det kan accepteras en gång. Men händer det fler gånger får du gå, säger han.

Han beskriver sig som en ganska smart it-kille, men en felbehandlad bipolär sjukdom har lett till att han

levt på försörjningsstöd nästan hela tiden under de senaste 20 åren.

Socialtjänsten har flera gånger försökt få ut honom i arbete. Bland annat har han behövt sortera återvinning i ett industriområde en dryg timmes bussresa bort. Där delade han arbetsplats med allt från missbrukare, intellektuellt funktionsnedsatta och personer med villkorade domar.

- Det var svårt att hålla i lunchsamtal. Många förstod inte vad jag sa och det hände att folk rökte på på rasterna. Jag hittade 2 gram hasch på golvet en gång, säger han.

Tommy hade svårt att motivera sig själv att åka dit. Särskilt när han blev deprimerad. Men i stället för att någon från socialtjänsten knackade på för att få honom till jobbet, drog de tvärt av pengar från det ekonomiska biståndet.

- Om soc märker att jag har dålig

frånvaro för att jag mår dåligt psykiskt, ska de inte hota med ekonomisk stress som förvärrar det hela. Jag kan förstå att man måste sätta press på folk för att de ska jobba, men att det ska bli så mycket tryck att man blir av med halva riksnormen, det är inte okej, säger Tommy.

Väntade på instruktioner

Tre gånger blev han av med delar av det ekonomiska biståndet, enligt honom. Det ledde till att han behövde låna pengar av en släkting. Annars hade de inte haft råd med mat åt sig själva och barnen.

Men för den som enbart har ekonomiskt bistånd är det svårt att betala igen skulder.

- Tror du någonsin att vi kan betala av det? Om vi säljer en barnsäng så drar ju socialtjänsten av de pengarna från vårt försörjningsstöd. Det finns

Tommy tycker att det är fel att aktivera personer med ekonomiskt bistånd bara för sakens skull. "Man måste ha en orsak till varför en person är på arbetsträning och veta vilken funktion den ska fylla", säger han.

Foto: Janerik Henriksson/TT

betala tillbaka?”

inte en chans i världen att vi kan betala igen den kostnaden, säger Tommy.

Förutom att jobba på återvinningen har socialtjänsten även försökt hitta jobb åt honom som it-tekniker på kommunen och i ett storkök. Men i båda fallen kritiserade de honom för hygien, som Tommy haft problem att sköta under senare år.

I storköket var det även tal om att han inte gjorde något, när han i själva verket stod och väntade på instruktioner och inte ville avbryta chefens samtal med andra kollegor, berättar Tommy.

Fokuserar på familjen

Men 2019 hände något. Tommy fick diagnosen bipolär sjukdom och rätt mediciner. Försörjningsstödet menade att de inte kunde hitta några jobb åt honom, och samtidigt ne-

kade Försäkringskassan honom sjukersättning.

- Fine, då tar vi en paus och fokuserar på min familj och problemen runt den, sade jag till socialtjänsten. Det är också ett heltidsjobb, säger Tommy, som har flera barn med adhd och en fru som också har psykiatrisk diagnos.

Oväntat nog accepterade socialtjänsten det, och nu räcker det med att han och hans fru fyller i sin ansökan om försörjningsstöd digitalt en gång i månaden, vilket tar en halvtimme.

- Det är underbart! Så här jävla bra har jag inte mått på länge. I somras kände jag till och med att jag mädde så bra att jag ville söka jobb på egen hand, men när barnens skola drog igång igen behövde jag lägga all energi på att få vardagen att fungera. Nu har jag inte längre tid, säger Tommy.

Anna Langseth

Bra med aktivering vid depression – men rätt sort

- Vid lätta och måttliga depressioner är det ofta bra att aktivera sig och återuppta sysslor som man har slutat med under depressionen.

Detta för att få ökat självförtroende och må bättre. Men det ska handla om sådant som känns bra att göra, och utan att ställa för höga krav på sig själv. Det kan vara att lyssna på musik, läsa böcker eller arbeta med något man tycker om att göra.

Även promenader eller träning förbättrar måendet om depressionen inte är så djup. Det är också bra att prata med någon, eftersom även denna typ av aktiviteter kan kännas oöverstigliga.

Källa: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU

Foto: Adam Ihse/TT

Sedan Arbetsförmedlingen stängde ned många av sina kontor år 2019 har Yodit Haile Selassie på Sociala missionen märkt att det blivit allt svårare att nå myndigheten. Det påverkar dem som söker ekonomiskt bistånd.

AF svår att nå – folk nekas

För två år sedan stängde Arbetsförmedlingen mer än hälften av sina kontor. Nu varnar både ideella organisationer och kommuner om att det drabbar personer som söker ekonomiskt bistånd. "Vi möter personer som nekas försörjningsstöd för att Arbetsförmedlingen är omöjlig att nå", säger Yodit Haile Selassie, på Sociala missionen. Men Arbetsförmedlingen skyller på corona, som lett till ökat tryck.

I sitt arbete på den ideella organisationen Sociala missionen hjälper Yodit Haile Selassie människor som har problem med boende eller svårt att få hjälp från socialtjänsten.

Sedan Arbetsförmedlingen stängde ned många av sina kontor år 2019 har hon märkt att det blivit allt svårare att nå myndigheten. Det påverkar dem som söker ekonomiskt bistånd.

- Många upplever att Arbetsförmedlingen inte hjälper dem, ändå finns det krav från socialtjänsten att

ha kontakt med den för att få försörjningsstöd, säger Yodit Haile Selassie.

Socialtjänsten kräver att du aktivt ska söka jobb eller delta i kompetenshöjande insatser. Ofta räcker det inte att bara skriva in sig hos Arbetsförmedlingen, utan du behöver också lämna in rapporter som visar att du söker jobb. Vissa kommuner har även krävt en upparbetad handlingsplan. Men en sådan går inte att få så länge du inte har haft möte med en handläggare.

Gick inte att boka tid

Yodit Haile Selassie har varit med om att klienter har nekats försörjningsstöd för att de har saknat handlingsplan hos Arbetsförmedlingen. Men orsaken till att handlingsplanen saknas är att Arbetsförmedlingen har varit omöjlig att nå.

- Vi försökte ringa och mejla, men det gick bara att komma fram centralt och där svarar de bara på

allmänna frågor. Det gick inte att boka en tid själva på ett lokalt kontor, utan det var bara att vänta på att de skulle höra av sig, säger Yodit Haile Selassie.

Hon upplever att situationen har förvärrats mycket sedan Arbetsförmedlingen skar ned mer än hälften av sina kontor i landet. Av dem som finns kvar är vissa bara öppna för personer som redan har bokat ett besök. Att det inte går att gå in på ett fysiskt kontor så lätt skapar problem, särskilt för personer som saknar e-legitimation eller inte kan svenska så bra.

Även på Sveriges kommuner och regioner, SKR, har de märkt av Arbetsförmedlingens neddragningar.

- Kommunerna vittnar om att det är svårt med samarbetet med Arbetsförmedlingen efter omorganisationen och att de har börjat arbeta på andra sätt, säger Roy Melchert, sektionschef för arbetsmarknadsfrågor på SKR.

Till exempel förekommer det att

Foto: Johan Nilsson/TT

försörjningsstöd

personer går till socialtjänsten, bibliotek eller andra i kommunen för att få hjälp att förstå Arbetsförmedlingens beslut eller hantera digitala ärenden - något som egentligen är Arbetsförmedlingens uppgift.

Orsaken till de färre kontoren är att Moderaterna och Kristdemokraterna, med stöd av Sverigedemokraterna, fick igenom en mycket mindre budget åt Arbetsförmedlingen i riksdagen för år 2019. När sedan januariavtalet trädde i kraft passade neddragningen väl in i myndighetens reformering.

Fler distansmöten

Det har Arbetsförmedlingen försökt att lösa genom att utöka det digitala stödet och skapa fler distansmöten, en avdelning som under de senaste två åren har fördubblat sina anställda.

Men kort efter att nedskärningarna hade påbörjats kom coronapandemin.

- Det var inget vi kunde ha vetat innan beslutet togs, och inte heller att arbetslösheten skulle skjuta i höjden, säger Hans G Larsson, presschef på Arbetsförmedlingen.

Det och att restriktionerna ledde till en skjuts i digitaliseringen gjorde att de långtidsarbetslösa nu har det ännu svårare.

- Avvecklingen av kontor gjordes efter en så noggrann analys som var möjlig just med tanke på kommunikationer och restider. Detta med service och kontaktvägar är något som vi ständigt ser över och utvecklar, säger Hans G Larsson.

Men vem ska hjälpa de arbetslösa som inte är digitaliserade om inte ni gör det?

- Det måste vara en samverkan mellan massa goda krafter, kommuner, utbildningssystemet och vi har vår roll. Det finns inte en enkel lösning, säger Hans G Larsson.

Men Yodit Haile Selassie pekar också på kommunernas roll för per-

sonerna som behöver ekonomiskt bistånd. Hon ifrågasätter att socialtjänsten nekar dem försörjningsstöd när det är uppenbart att problemet ligger hos Arbetsförmedlingen.

- Varje individ har ett eget ansvar att själv visa att man gjort allt för att få jobb, men hur ska man kunna göra det när det ligger på statens nivå att systemet inte fungerar, eftersom man inte kan besöka en handläggare? säger hon.

Känner inte till problemet

Roy Melchert på SKR känner dock inte till att kommunerna nekar personer försörjningsstöd på grund av Arbetsförmedlingens nedskärningar.

- Det är inte något jag har hört, men sådana här historier bevisar bara att det behövs ett välfungerande samarbete operativt och praktiskt så att individer inte hamnar i kläm. Det ska ske sömlöst, säger han.

Anna Langseth

”Avvecklingen av kontor gjordes efter en så noggrann analys som var möjlig just med tanke på kommunikationer och restider.”

Hans G Larsson, presschef på Arbetsförmedlingen.

Foto: Arbetsförmedlingen